

Vieraspetojen torjunta Tringan alueella: työtä saaristolinnuston hyväksi

Teksti **Kim Jaatinen**
Kuvat **Henri Koskivirta**
LUONNON- JA RIISTANHOITOSÄÄTIÖ

Vieraslajien aiheuttamat haitat ovat luonnon monimuotoisuutta uhkaavien asioiden kärkilistalla maailmanlaajuisesti. Vieraslajit ovat siirtyneet ekosysteemistä toiseen ihmisen toiminnan seurauksena. Moni vieraslaji ei menesty uudessa ympäristössään ja häviää. Mutta monilla lajeilla on sopeumia, jotka auttavat niitä menestymään myös uudessa ympäristössään. Ääritapauksessa vieraslajit menestyvät jopa alkuperäislajeja paremmin. Siten ne saattavat vallata suhteettoman paljon alaa,

lisääntyä hyvin nopeasti ja aiheuttaa vahvaa kilpailua elintilasta tai muista resursseista kotoperäisille lajeille. Tällaisia tilanteita voidaan kutsua invaasioiksi. Myös petoeläimet voivat olla vieraslajeja ja niiden aiheuttamat invaasiot lisäävät petojen ruokalistalla oleviin lajeihin kohdistuvaa saalistusta. Monelle saalislajille tämä on liikaa ja ne taantuvat tai jopa häviävät. Suomen pääasialliset vieraspedot, minkki ja supikoira, ovat juuri tällaisia haitallisia vieraslajeja, joiden invaasio nyt uhkaa merkittävästi saaristolinnustoa.

Monen vieraskasvilajin torjunta on tunnetusti erittäin työlästä ja vaatii pitkäjänteisyyttä, koska ne ovat jo niin runsaita ja laajalle levinneitä. Sama koskee vieraspetoja, etenkin minkkiä ja supikoira. Tärkein huomio on kuitenkin se, että torjuntatyöllä on vaikutusta ja sillä voidaan turvata kotoperäisten lajien säilyminen. Voi olla, että vieraspetoja ei koskaan saada kokonaan hävitettyä, mutta niiden voimakas vähentäminen kriittisiltä alueilta, kuten saaristosta, antaa esimerkiksi kotoperäiselle linnustollemme enemmän elintilaa ja toipumis-

Koirat ovat paikantaneet katajikon alla olevasta kalliönhalkeamasta minkin. Lehtipuhaltimen avulla minkki saadaan liikkeelle.

Minkin tuoreet jäljet hiekassa kielivät vieraspedon läsnäolosta.

mahdollisuuden taantuville populaatioille. Vieraspedot ovat tuntevia eläimiä, joiden torjunnan on oltava eettistä. Eläimille ei saa aiheuttaa kärsimystä. Lopulta ihminen on syyllinen niiden läsnäoloon, eivät ne itse.

Koirat ja loukut apuna

Vieraspetojen torjunta toteutetaan tehokkaimmin erityisesti niiden paikantamiseen koulutettujen koirien avulla. Koirat pystyvät tutkimaan jopa suuria ja metsäisiä saaria nopeasti ja huomaavat vieraspetojen läsnäolon tehokkaasti. Paikannettuaan vieraspedon koirat ilmaisevat haukkumalla pedon sijainnin ohjaajalleen. Minkki löytyy useimmiten kivenkolosta tai maapesästä, josta se yritetään saada ulos ja lopettaa mahdollisimman nopeasti. Lehtipuhaltimen ilmavirtaus on tehokas ja eettinen keino saada minkki liikkeelle. Saariston supikoirat löytyvät usein tiheästä pusikosta tai kiven alta. Joskus sekä minkit että supikoirat ovat suojassa kivilouhikoissa tai rakennusten sokkeleissa, joista niitä on erittäin vaikea tai mahdoton saada ulos.

Loukut ovat hyvä lisä vieraspetojen torjunnassa. Elävänä pyytävät loukut on kuitenkin tarkistettava päivittäin. Nämä ovat usein työläitä ja keliolosuhteiden takia monesti mahdottomia ylläpitää ulkosaaristossa. Toisaalta niistä voi olla hyötyä supikoirien torjunnassa isoissa metsäisissä saarissa. Minkkiä voidaan pyydystää hetitappavien rautojen avulla. Näiden loukkujen toiminta perustuu siihen, että minkille, ja vain minkille, suunniteltuun laatikkoon asetetaan ison

rotanloukun tyyppinen rauta. Kun minkki laukaisee raudan laatikon sisällä, se kuolee välittömästi. Näitä pyydyksiä käytettäessä on erityisen tärkeää, että niiden suojakotelot tai -laatikot on suunniteltu oikein. Tällöin suuremmat eläimet, kuten saaristossa ilahduttavasti yleistynyt saukko, eivät pääse laatikon sisään. Rautapyynti on eettinen ja tehokas lisä koirapartio toiminnalle ja pyydystää minkkejä myös kelirikon ja talvi-kuukausien aikana, kun koirapartiot eivät pääse liikkumaan saaristossa.

Emolintujen lisäksi supikoirat syövät käytännössä kaikki asuinsaarensa munapesät.

Etenkin aiemmin tyhjennetyille alueelle vaeltavia minkkejä voi torjua loukuilla kevättalvella.

Uudellamaalla on huomattavan paljon linnustollisesti arvokkaita saaristokohteita. Itse olen työskennellyt Tvärminnen saaristossa vuosituhatien alusta lähtien ja todennut saalistuksen olevan valtava tekijä saaristolintukantojen säätelijänä. Vuonna 2010 totesimme haahkatutkimuksen lomassa, että vieraspedot olivat runsastuneet huomattavasti ja aiheuttivat paljon tuhoa. Vaikka

minkit ovat verrattain pieniä eläimiä, ne onnistuvat tappamaan hautovia emolintuja puremalla niitä niskaan. Minkin luontaiseen käyttäytymiseen kuuluu ruoan varastoiminen ja se tappaa yltäkylläisyyden hetkinä niin paljon saaliita kuin pystyy ja säästää ne pahan päivän varalle. Lyllertävästä habituksestaan huolimatta myös supikoirat ovat taitavia hautovien lintujen saalistajia. Emolintujen lisäksi ne syövät käytännössä kaikki asuinsaarensa munapesät. Mikael Nordströmin väitöskirjassa (2003) todettiin monien lintulajien kantojen yleistyneen Saaristomerellä minkin tehotorjunnan seurauksena; esim. tukkasotka, pilkka-siipi, karikukko ja lapintiira runsastuivat selvästi. Tehotorjunnan on myös todettu helpottavan ruokin ahdinkoa (Miettinen 2004).

Vuonna 2011 käynnistimme Tvärminnen alueella vieraspetojen torjunnan. Apunamme ja opettajinamme toimivat paikalliset metsästäjät. Erityisen arvokkaiksi voimavaroiksi osoittautuivat kaksi paikallista metsästäjää, jotka olivat jo vuosia torjuneet vieraspetoja läntisellä Uudellamaalla ja jotka olivat vahvasti erikoistuneita vieraspetoihin jo silloin. Tulokset Tvärminnessä olivat kannustavia: joidenkin saarien haahkamäärät lähtivät heti voimakkaaseen nousuun. Etenkin Rovholmenin saari lähellä mannerta reagoi nopeasti: jo yhden torjuntavuoden ja 12 poistetun minkin jälkeen saaren haahkojen pesämäärä pomppasi noin kymmenestä kolmeen-kymmeneen. Rengastusaineistosta totesimme monen vanhan konkarin palanneen pesimään monen taukovuoden jäl-

Monet minkit eivät mene loukkuun, vaikka pitäisivät käymälää niiden vieressä.

keen. Nyt, yli kymmenen vuotta myöhemmin, olemme ymmärtäneet vieraspetojen torjunnan tärkeyden haahkantutkimushankkeen jatkumiselle. Tieteelliset tuloksemme tukevat tätä näkemystä: vieraspetoja torjumalla voidaan nostaa haahkanaaraiden halua pesiä, parantaa pesintämenestystä ja hengissä säilymistä (Jaatinen ym. julkaisematon aineisto).

Suojelualueiden turvaaminen tärkeää
Porkkalan kärjen edustan saaristo on linnustollisesti arvokas alue. Vuonna 2019 Luonnon- ja riistanhoitosäätiö alkoi rakentaa alueelle vieraspetojen torjuntaan tarkoitettua hoitoaluetta. Aluetta rakennettiin pääosin yksityiselle ja Kirkkonummen kunnan omistamalle maalle. Kiitos paikallisten apujoukkojen, saimme mökkitonttien ja maapalstojen omistajilta luvat torjuntatyön toteuttamiseen. Alueen yksityiset suojelualueet vaativat suojelumääräyksistä poikkeamista. Näillä saarilla toimitaan ELY-keskuksen myöntämällä poikkeusluvalla. Porkkalan minkkikanta oli melko vahva ja suuremmissa saarissa esiintyi myös paljon supikoiria. Porkkalan kärki ulottuu pitkälle mereen, ja sitä kautta uudet vieraspedot pääsevät kätevästi saaristoon. Torjuntatyötä on jatkettava joka

Mitä lintuharrastaja voi tehdä?

- Älä ruoki vieraspetoja. Siivoa pois kalanperkeet ja vältä avokompostia.
- Salli vieraspetojen torjunta maillasi.
- Kerro vieraspetojen torjunnan tärkeydestä. Supikoiran ja minkin pyynti on luonnonsuojelua.
- Vieraspetojen torjunta ei vaadi metsästyskorttia. Tutustu torjuntatapoihin ennen pyyntiä.
- Viritä minkkiraudat ja varmista, että laatikon reiän halkaisija on alle 75mm.

Vieraspedot viihtyvät usien rakennuksissa, joista ne on todella vaikea poistaa rakenteita avaamatta.

vuosi keväin syksyin, jotta mantereelta jatkuvasti uivat tai jäitä pitkin kulkevat uudet vieraspedot eivät pääse taas levittäytymään alueelle.

Luonnon- ja riistanhoitosäätiö torjuu vieraspetoja myös Raaseporin saariston yksityisillä suojelualueilla. Osa näistä, kuten Nothamn, sijaitsee ulkosaaristossa, jonne ei vaella niin hanakasti uusia petoja poistettujen tilalle. Sen sijaan välisaaristossa sijaitseville alueille, kuten Ahlglolle ja Saaristoympäristösäätiön suojelualueille, uusien petojen leviäminen on jatkuvaa. Tulevien vuosien aikana selviää, mikä on paras tapa hoitaa näitä välisaariston alueita, ja miten torjuntatyö tuo siellä tulosta.

Tällä hetkellä Luonnon- ja riistanhoitosäätiö rakentaa uutta hoitoalueliottia Inkoon saaristoon. Kyseessä on suurimmilta osin yksityisistä maista koostuva hoitoalue. Maanomistus alueella koostuu pääosin mökkitonteista, ja pilotissa selvitetään torjuntalupien hankkimisen, mökinomistajien kanssa kommunikoinnin ja raportoinnin sekä itse torjuntatyön toteutukseen liittyviä haasteita. Vaikka monien tontinomistajien yhteystietojen löytäminen ja satojen lupien hankkiminen on työlästä, pilotti on otettu lämpimästi vastaan ja tulevaisuus näyttää lupaavalta.

Toiminnan jatkuvuus olisi turvattava
Tällä hetkellä maassamme on meneil-

lään monta suurta luonnonhoitohanketta, vesilintujen elinolojakin parantavien Helmi-ohjelman ja Sotka-hankkeen ollessa niistä suurimmat ja näkyvimmat. On silti huomioitava, että saaristoluonnon hoitoa ei olla sisällytetty Helmi-ohjelmaan. Toisaalta Sotka-hankkeen pilotissa erinomaisen tehokkaaksi ja toimivaksi todettu saariston vieraspetopyynti ei vielä ole vakiintunut maamme ympäristö- tai riistahallintoon. Toisin sanoen: saariston vieraspetojen torjunnalla ei vielä ole valtiollista ”kotia”, joka takaisi sen jatkuvuuden. Hyvän edelläkävijänä pitää toki mainita Metsähallituksen Luontopalvelut, joka on jo muutaman vuoden ajan torjunut vieraspetoja tehokkaasti saariston alueillaan, tähän työhön tarkoitettua pysyvän budjettisäilyksen ansioista.

Metsähallituksen Luontopalvelut toteuttaa vieraspetojen torjuntaa omistamillaan alueilla saaristossa. Uudella maalla, välillä Hanko-Tammisaari ja Inkoo-Loviisa, tämän työn toteuttaa Saaristoluonnon hoito- ja suojeluyhdis-

tys. Hoitoalueisiin lukeutuvat mm. Tammissaaren kansallispuisto sekä saariryppäitä ja irtosaaria Inkoon ja Loviisan välisellä merialueella. Kirkkonummella säätiömme tekee yhdistyksen kanssa läheistä yhteistyötä, jotta Porkkalan kärjen saaristo, oli se sitten valtion tai yksityisessä omistuksessa, tulee mahdollisimman tyhjäksi vieraspedoista. Toivon mukaan tämän työn teho voidaan joidenkin vuosien päästä todentaa esimerkiksi Rönnskärin lintuaseman haahka-aineistosta!

Vain muutama vuosi sitten läntisen Uudenmaan saaristo oli vain pieniltä osin vieraspetojen torjunnan piirissä. Tällä hetkellä toimintaa on suurilla ja alati kasvavilla alueilla Hankoniemen kärjestä Porkkalaan. Toivoo saattaa, että näiden alueiden laajeneminen jatkuu ja että työlle löytyy sekä tekijöitä että rahoitus myös tuleville vuosille, vuosikymmenille ja vuosisadoille, sillä vieraspedot ovat tulleet pysyäkseen. Nyt on meidän tehtävämmä turvata saaristolinnuston tulevaisuus suojelu- ja hoitotöillä!

VIITTEET

- Miettinen, M.** 2004. Saaristomeren kansallispuiston ja sen yhteistoiminta-alueen pesimälinnusto 2000-luvun alussa — katsaus pitkäaikaismuutoksiin. — Käsikirjoitus, Metsähallitus Etelä-Suomen luontopalvelut, Vantaa.
- Nordström M, Högmänder J, Laine J, Nummelin J, Laanetu N, Korpimäki E.** 2003. Effects of feral mink removal on seabirds, waders and passerines on small islands in the Baltic Sea. Biological Conservation 109:359-68.

Merikelpoinen koirapartio kuljettajineen liikkeellä saaristossa!